

Marit i Hulta, Sveriges sista sejdkvinna, röker liksom andra gummor i finnskogen kritpipa.

Marit i Hulta och hennes verksamhet kan ses från två synpunkter. Den ena är den etnografiska. Hon är, med sin »trolldom» och sina »besvärjelser», den sista representanten för en tradition, som går ända tillbaka till hednatiden. Fördenskull har också en forskare på uppdrag av Uppsala universitet låtit anteckna hennes underliga besvärjelseramsor, av vilka vi här nedan delge några. Från vetenskapens

Hos Sveriges sista TROLLKVINNA

Kan man tro, att det än i dag i Värmland lever en gumma, som läser besvärjelser med anor från hednatiden? Det är sorgligt att det finns en sådan vidskepelse, kan man säga; men gumman är också en intressant gengångare från förr, och det är som sådan vi se henne här nedan

synpunkt är den gamla alltså ett levande minnesmärke över uråldrig, ursprungligen hednisk magi. — Den andra synpunkten, varifrån man kan betrakta gamla Marit, är onekligen mera fatal. Det lär ju ännu finnas människor, som söka »hjälp» hos gumman och hennes besvärjelser. Hur är det möjligt? Vidskepelse är både okristen, obildad och ofantligt dum. Emellertid, när vi nu söka upp gamla Marit in-

Marit har sin lilla norska fjordhäst till sällskap och inte till arbete. Bredvid henne står Emanuel, som är Marits stöd på gamla dar. Han påstår sig också ha blivit botad av henne — men så ser han också beskedlig ut.

ne i Värmlands urskogar, glömma vi det farliga, som har legat i hennes verksamhet, för det obestridligt pittoreska hos gumman. Vi se på den gamla som en gengångare, som dragit med sig ett stycke nordisk forntid och medeltid ända in till våra dagar. Så ligger också hennes lilla stuga gömd för världen. För att nå henne skall man först åka bil tjugo mil upp genom de

Den lilla stugan där Marits trollkunnige far bodde och före honom hans far — Marit är den sista av den sejdkunniga släkten. Runtom står skogen, där troll och otyg fortfarande håller till, tror Marit.

värmländska finnskogarna och sedan gå genom snårskog fyra km. Och här inne har hon nu i 50 års tid verkat som trollgumma, hjälpt mot olycklig kärlek och hemlängtan, stillat blod och botat blodförgiftningar.

Man föreställer sig en sådan gammal kvinna som något förfärligt mystiskt och underligt och det var inte utan en viss känsla av kuslighet vi anlände till den gamla gård som låg långt inne i storskogen. Igenom den låga stugans fönster såg vi Marit ligga alldeles still i sin soffa, men när gårdsdrängen såg oss rätade hon upp sig och tog emot. Kloka bruna ögon över en krokig näsa och en mjuk röst karakteriserade den gamla kvinnan. Hennes vaksamhet var redan på spänn, men en hennes gamle vän som följde oss lugnade henne och så småningom fick vi henne att berätta. »Kan Marit göra bort folk?» — »Nä, de kan ja int. Jag kan bare bote, för de ä kvinnorna i släkta som bote och manfolke som gör bort.» — Här gick en gammal tradition igen. I de gamla finnfamiljerna i norra Värmland har det ofta hänt, att männen varit svartmagiker och kvinnorna vitmagiker. Så-

och göra bort. De kalltes för 'start bett' (= starkt bett eller den onde). Han stämde blod så när en dräng skull förblöde behövde han bare väte på tummen å sätte den ett ögonblick på såret så stant'et av.» Och så berättar Marit om hur han offrade naglar och hår i bäcken mot norr, men för var gång han gjorde så för någon, som bett honom om det, orkade han knappt släpa sig in i stugan. Han vände sig inte om och inte förrän han kommit in under taket släppte den onda bördan, han bar på ryggen och som han åkallat, sitt tag om nacken. En farbror till Marit var så stark, att han kunde på långt avstånd sticka ut ögonen på folk. Och än i dag lever en namngiven person som i unga år genom hans förbannelse miste sitt hår och blev flintskallig, så hon ännu bär peruk och det bara för att hon snattat från sin husbonde. Som hon satt och spann föll håret av henne på några minuter och därigenom var hon utpekad som tjuven. »Kan Marit se något av det osynliga.» — »Nä, men ja har allt hjälp av småfolke här på gårn, för vi ha bott här i fler hundra år

å dom vet att ja vill dom väl. Ja had allt bränt lite hårt i lagoon om aftnarna i vintras och en kväll börja de brinne i take. Ja gick dit, men när ja kom in brann de int. Men när ja gick ut brann de igen å då förstod ja, att de va småfolke under golve som ville varna mej.»

Det dröjde en god stund innan Marit lät tala vid sig och lät

oss höra de besvärjelser, som sedan urminnes tider gått i arv från mor till dotter. En del besvärjelser ville hon inte yppa, men ett par lärde hon oss. Så till exempel läser hon över den, som inte trivs på den nya platsen där han vistas följande:

Här ska du bli
Här ska du bo. —
Int' ska du trä
Int' ska du längta. —
Men du ska söka dette boet
såsom möhumla söker sitt bo
för där du har vure (= varit)
där har gården blitt bränd
och husbond blitt hängd
genom tre namn:
Fader, son och helig And'.

Och när någon blivit »förgjord», såsom händer än i dag uppe i skogarna, d. v. s. att de få utslag eller göra sig svåra illa eller blivit konstiga i huvudet, då läser Marit, medan hon smörjer med sina hemlighetsfulla salvor:

Jesus och Sankt Per
gick på en väg.
Så mötte de ett starkt bett (= den onde eller hans verk).
Vart ska du gå —
Till nästas hus
till X:s hus. —
Nej jag ska sätt dej
i en sjö
där ingen ror.
I en skog
där ingen bor
genom tre namn:
Fader, Son och Helig And'.

(Här säger Marit dens namn som är anfäktad av den onde.)

(Forts. å sid. 41.)

Trollkvinnor bruka ha kattor — och Marit har en mäktig klok kisse.

ledes kunna endast kvinnorna genom tre heliga namn uträtta övernaturliga ting och männen endast genom den ondes. »Far min han kunde han», säger Marit. »I bäcken här nedan som går mot norr brukte han offra

Ett stycke hednatid i en svensk hage. Främst brunnen med en magiskt signad bäge. I bakgrunden t. h. ser man ett av de underliga stenkummel, som pryda backen vid stugan. Fotos: Melander.

Ett
Händ.
ockholm.

Hos Sveriges sista riktiga trollkvinna.

(Forts. fr. sid. 21.)

Det var underligt att se Marit när hon läste detta. Hennes mun blev smal, hon väste fram sina besvärjelser och vaggade med kroppen. Den annars goda gumman blev häxlik i röst och rörelser.

Fejat och fint är det runt den flerhundraåriga stugan vid bäcken mot norr. Men det är inte den ordning man är van vid att se. Underliga kummel och mystiska vidjebågar över

gropar beteckna nedärvda sedvänjor från hennes förfäder. Och Marit är inte heller främmande för den fornnordiska Asakulten. Boskap har hon inte, men hon håller sig med en liten grågul norsk häst som sällskap, och hennes kloka vildkatt är en värdig följeslagare till denna Sveriges sista sejdkvinna.

Beck.

Denna artikel är från Husmodern nr 28 årgång 1934.

En berättelse om Marja på Klypa men hon kallas här för Marit.